

Asia: Perämeren kansallispuiston, Perämeren saarten ja lin Röytän Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelman luonnos

Metsähallitus, Pohjanmaan-Kainuun Luontopalvelut
kirjaamo@metso.fi

Lausunto

1 Johdanto

Metsähallitus pyytää lausuntoa Perämeren kansallispuiston, Perämeren saarten ja lin Röytän Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelman (HKS) luonnoksesta. Lausunto pyydetään toimittamaan 31.1.2024 mennessä.

Luonnonvarakeskus keskittyy lausunnossaan alueen kalastoon, linnustoon ja hylkeisiin arvioiden näiden eläinkantojen tilaa, elinympäristöä, hoito- ja suojelutarvetta sekä hyödyntämistä.

2 Lausunto

2.1 Yleisiä kommentteja HKS-luonnoksesta

Kuten suunnitelmassa mainitaan, suunnittelualueen nykytila luonnonvarojen suojelussa, hyödyntämisessä sekä luonto-, virkistys- ja kulttuuriarvojen ylläpidossa sisältävät ristiriitoja. Ristiriitojen tunnistamisesta huolimatta suunnitelma asettaa tavoitteita, joissa ristiriidat säilyvät ja minkä vuoksi esitetyt toimenpiteet tavoitteisiin pääsemiseksi ovat joko tehottomia tai väistävät ongelmien ydintä (esimerkiksi esittämällä ainoaksi toimenpiteeksi, että kerätään lisätietoa). Luken mielestä olisi tarpeellista paneutua HKS:ssa syvällisemmin mainittuihin ristiriitoihin ja niiden vaihtoehtoihin ratkaisumalleihin. Konfliktien ratkaisuun on kehitetty työkaluja, joita Luken mielestä olisi tarpeellista esittää osaksi alueen hoitoa ja käyttöä. Suunnitelmassa mainitaan esimerkiksi avoin keskustelu sosiaalisen hyväksyttävyyden saamiseksi tietyille suojelutoimenpiteille. Olisi hyödyksi tarkentaa, miten keskusteluprosessia aiotaan toteuttaa tai keskusteluprosessin kehittäminen nostettaisiin esille HKS-työssä.

Perämeren alueella tavanomainen habitaattityyppi on matala kivistä ja sorasta koostuva ranta. Tällainen rantatyyppi on altis jääeroosiolle, joka siirtää ja kääntää kiviä veden noustessa ja laskiessa. Avoimilla rannoilla myös tuuli liikuttaa jäätä ja puskee rantavyöhykkeen kiviä. Jääeroosio puhdistaa matalat kivikkorannat vuosittain ja tällaisen rantatyyppin suojaaminen on tärkeää mm. meriharjuksen kannalta. Jäätilanteessa tapahtuvat muutokset, joko ilmastomuutoksen, laivavyöhylien tai esimerkiksi tuulivoimarakentamisen myötä voivat vaikuttaa jääeroosion kehittymiseen ja siten myös matalien kivikkorantojen tilanteeseen. HKS-luonnoksessa tämän habitaatin merkitys voitaisiin huomioida myös ruoppauksia koskevan lupaharkinnan osatekijänä.

2.2 Kalasto

HKS-alue käsittää enimmäkseen avoimilla tai melko avoimilla alueilla olevia saaria ja niiden rantoja. Tämän vuoksi kevätkutuisten kalalajien, kuten ahvenen, hauen ja särkikalojen lisääntymisalueita HKS-alueella on todennäköisesti vähän,

lähinnä saariin sijoittuvissa fladoissa tai kluuveissa sekä mahdollisesti mantereeseen rajautuvilla alueilla. Näiden lajien syönnösalue ulottuu todennäköisesti laajalti HKS-alueelle, vaikka tärkeimmät lisääntymisalueet sijaitsevat muualla. Sen sijaan karisiian ja merikutuisen harjuksen kannalta HKS-alueet sijoittuvat keskeisille lisääntymisalueille. Muita alueella syönnöstäviä uhanalaisuusluokiteltuja kalalajeja ovat esimerkiksi vaellussiika ja meritaimen. Lohi vaelttaa alueen läpi sekä kudulle että poikasena syönnökselle.

HKS-alueelta on kerätty viime vuosina runsaasti habitaatteihin ja lajistoon liittyvää kartoitustietoa useissa hankkeissa, mutta niitä ei juurikaan ole yhdistetty kalojen lisääntymis- tai syönnösaluevaatimuksia koskevaan tietoon. Erityisesti tällaisen tutkimuksen tarve liittyy heikosti tunnettuihin karisiian ja muikun kutualueisiin. Poikasalueet tunnetaan karkealla tasolla aiempien Luken toteuttamien kartoitusten ja mallinnusten perusteella, mutta varsinaisista kutualueista tutkimustietoa alueelta on niukasti. Molemmat merikutuiset siikalajit suosivat viileää vettä ja melko karua ympäristöä ja kärsivät rehevöitymisestä. Karisiika kutee tavanomaisesti alle 4 m syvyydessä olevilla sora- ja kivipohjilla, vaikka joiltakin kalastajilta on saatu myös tietoja, joiden mukaan kutualueita voi sijaita syvemmälläkin sijaitsevilla sorarinteillä. Meressä kutevan muikun kutualueet tunnetaan myös huonosti. Ennen kutua muikkua kalastetaan troolilla syvemmistä vesistä ja mahdollisesti kutualueet sijaitsevat 5–30 m syvyydellä sora- ja kivipohjaisilla alueilla. HKS:ssa olisi hyvä nostaa esille tarve tunnistaa nykyistä paremmin siian ja muikun kutualueet merellä sekä niihin vaikuttavat ympäristötekijät. Molempien lajien pienpoikaset syönnöstävät HKS-alueen litoraalivyöhykkeessä ja todennäköisesti niiden kutualueita sijaitsee myös HKS-alueella. Avoimilla alueilla ja syvemmissä vesissä sijaitsevien kutualueiden kohdalla riski merellä toteutettavan teollisuusrakentamisen, kuten väylätöiden, merituulivoimarakentamisen tai siihen liittyvien vedenalaisten voimalinjojen haitallisista vaikutuksista kasvaa. Näiden vaikutukset HKS-alueen ulkopuolellakin toteutettuna voivat heijastua HKS-alueen kalastoon ja kalastusmahdollisuuksiin. Pienruoppaukset, joita toteutetaan rantavyöhykkeessä, eivät yksittäisinä toimina aiheuttane merkittävää haittaa kalojen poikasvaiheille, mutta laaja-alaisesti toteutettuna todennäköisesti heikentävät ranta-alueen tilaa ja soveltuvuutta poikasten elinympäristöksi.

HKS-luonnoksessa on todettu, että meriharjuksen esiintymisestä alueella on muutamia havaintoja. LIFE Biodiversea -hankkeessa aloitettiin meriharjuksen tilan kartoitus ja siihen vaikuttavien ympäristötekijöiden selvittäminen vuonna 2022. Tulokset kartoituksista ja koejärjestelyistä ovat laajemmin käytettävissä vuoteen 2026 mennessä ja tällöin voitaneen paremmin arvioida lajin suojelun kannalta tarpeellisia toimenpiteitä. Hankkeessa tehtyjen pienpoikaskartoitusten perusteella tunnetut lisääntymisalueet ovat Tornion edustalla Selkä-Sarven, Maa-Sarven, Linnanklupun ja Pitkäleton alueella. Krunneilla lisääntymistä on todettu kaikilla Ulko- ja Maakrunnien lähialueen saarilla. HKS-luonnoksessa on nostettu esiin erityisesti Ulkokrunnin länsipuolinen alue meriharjukselle tärkeänä, mutta uuden tiedon perusteella meriharjukselle keskeisten alueiden määrää tulisi päivittää HKS-luonnokseen. Merkittävä osa käyttö- ja hoitosuunnitelman piiriin kuuluvista alueista on sellaisia, jossa meriharjuksen liittyvää kartoitustyötä ei ole tehty ja siten arvio meriharjuksen nykyisistä esiintymisalueista on pienin mahdollinen arvio. Osana alueen hoito- ja käyttösuunnitelman toteutusta tietoa meriharjuksen kutu- ja poikasalueista olisi perusteltua täydentää. Luke on tukistuttanut meriharjusta Krunnien alueelle useina vuosina, mutta harjuskannan tilaa tai kokoa ei ole aktiivisesti selvitetty. Perämeren kansallispuisto sijaitsee Ruotsin rajalla, ja todennäköisesti alueen harjuskanta saa vahvistusta Ruotsiin

sijoittuvilta lisääntymisalueilta syönnöstämään vaeltavista harjuksista. Ruotsissa meriharjuskanta on vahvempi kuin Suomessa. Syytä tähän ei varmasti tiedetä, mutta alueiden välillä on eroa kalastuksen säätelystä ja toisaalta myös lisääntymisalueiden tila on sitä parempi mitä lännemmäs Suomen rajalta edetään.

Luke on yhteistyössä Ruotsin maatalousyliopiston (SLU) ja LIFE Biodiversea -hankkeen meriharjustutkimuksen kanssa asentanut vuonna 2023 Kemi-Haaparanta -saaristoon kattavan akustisten vastaanotinten verkoston. Tornionjoella merkittiin samana vuonna meritaimenen ja lohen vaelluspoikasia akustisilla lähettimillä. Tutkimusta jatketaan ja suunnitellaan laajennettavaksi vuosina 2024-2025 merkiten akustisilla lähettimillä lisää etenkin eri ikäisiä ja kokoisia Tornionjoen meritaimenia. Merkittyjen kalojen liikkeistä ja habitaattien käytöstä Perämeren pohjukan saaristoalueella on siis odotettavissa lähitulevaisuudessa lisätietoa, jota voidaan hyödyntää meritaimenen suojelun kehittämisessä HKS-alueella.

Suunnitelmassa kalastuksen osalta todetaan, että tavoitteena on Luken kanssa yhteistyössä selvittää eri mahdollisuuksia Perämeren kansallispuiston ja Tornion Huiturin vesialueen kalastusjärjestelyille siten, että alueen uhanalaiset kalakannat vahvistuisivat. Perämeren kansallispuiston säädöksen perusteella ei alueen uhanalaisten kalojen suojeluun pystytä vaikuttamaan, koska alueella kalastetaan kuin yleisvedellä tai Huiturin alueen osalta rajajokikomission asettamin rajoituksin. Perämeren kansallispuisto sijaitsee Suomen ja Ruotsin rajalla. Yhteistyö ruotsalaisten viranomaisten kanssa on tärkeää, ja esimerkiksi kalastuksen säätelyä tulisi pyrkiä synkronoimaan samankaltaiseksi alueiden välillä muutenkin kuin rajajokisopimuksen määrittämillä alueilla. Alueella vahvana koetun kalastusperinteen jatkumisen edellytys on, että kalakannat ovat kalastusta kestävässä tilassa ja elinvoimaiset. Perinteen osalta on myös huomattava, että perinteinen kalastus ei välttämättä ole ollut aina kestävää ja että vuosikymmenien saatossa pyynti on tehostunut, erityisesti pyyntitekniikan (alkujaan monofiiliverkot, myöhemmin kaikuluotaimet ja karttaplotterit) myötä. Vesien rakentaminen ja rannikkoalueiden veden laadun huonontuminen erityisesti voimakkaan jokikuormituksen vuoksi on pitkällä aikavälillä heikentänyt kalojen lisääntymistuottoa, ja vaikuttaa siten esimerkiksi pyydetävissä olevan vaellussiian ja meritaimenen määrään. Istutustoimilla on pyritty korvaamaan heikentyneiden lisääntymisalueiden tuottoa. Pynnin mitoittamisessa tulisi huomioida sekä pynnin tehokkuus että kalakantojen tila. Paikallinen säätely edellyttää poikkeamista yleiskalastusoikeuksista, mutta erityisesti meriharjuksen ja meritaimenen kantojen vahvistamiseksi se olisi tarpeen.

Meritaimenia ja harjuksia saadaan saaliiksi erityisesti vaellussiikaan kohdentuvan pynnin sivusaaliina. Tavanomaiseen vaellussiikaverkkoon jäävä meritaimen on pieni, ensimmäisen merivuoden kala, joko istutettu tai luonnonlisääntymisestä peräisin oleva. Vaikka pyynti toteutettaisiin lyhyellä verkon pitoajalla ja kala vapautettaisiin pynnin yhteydessä, meritaimenen ja harjuksen selviytymismahdollisuus jää vähäiseksi. Luonnossa lisääntyvän meritaimenen ja meriharjuksen suojaamiseksi ja toisaalta istutettujen kalojen osalta kannattavuuden parantamiseksi meritaimenen ja meriharjuksen kalastuskuolevuutta tulisi pienentää, jotta lajin tila saataisiin kestäväälle tilalle. Perämeren Suomen puoleisten jokien ja Tornionjoen meritaimenkantojen tila ei ole elpynyt yhtä suotuisasti kuin Perämeren Ruotsin puoleisten jokien meritaimenkannat. Ainakin osasyynä tähän eroon Suomen ja Ruotsin välillä on Ruotsin verkkokalastussäännöt, jossa kielletään verkkokalastus alle 3 metrin

syvyisissä vesissä keväällä ja syksyllä, ja lisäksi vapaa-ajankalastajien verkkomääriä on rajoitettu voimakkaammin kuin Suomessa. Näin ollen kalastuksen säätely, erityisesti verkkopyynnin rajoittaminen matalissa vesissä todennäköisesti vähentäisi meritaimenen kalastuskuolevuutta. Kun ottaa huomioon Perämeren kansallispuiston rajoittumisen lännessä Ruotsin merialueeseen (missä em. säännöt ovat voimassa) ja luoteessa Suomen ja Ruotsin rajajokisopimuksen kattamaan alueeseen (jossa taimen on kokonaan rauhoitettu ja verkkokalastussäännöt Suomen Perämeren aluetta tiukemmat), Perämeren kansallispuiston alueella olisi meritaimenen lisäsuojelun kannalta perusteltua voimistaa erityisesti verkkokalastuksen säätelyä. Täten meritaimenen sivusaaliiksi joutumista vähennettäisiin maantieteellisesti yhtenäisellä ja tutkimustietojen mukaan Tornionjoen meritaimenen esiintymiselle yhtenäisellä merialueella. Meriharjus jää pyydyksiin pääasiassa kevätikaan ja rantavesissä, joten vastaava säätely suojaisi myös meriharjusta. Käyttö- ja hoitosuunnitelmassa tulisi huomioida nykyinen kalakantojen tila ja toimenpiteet, joilla erityisesti uhanalaisten lajien tilannetta voidaan parantaa.

Suomen meritaimenkantojen hoidolle ja hyödyntämiselle on asetettu yleisiä suuntaviivoja kansallisessa lohi- ja meritaimenstrategiassa (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80280>). Lisäksi Suomessa on laadittu Itämeren meritaimenen vesistökohtaiset elvytys- ja hoitosuunnitelmat ns. alkuperäisille meritaimenkannoille (kuitenkin pois lukien Tornionjoki; <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161933>). Jälkimmäisen julkaisun alussa on käsitelty meritaimenen suojelua merellä ja siellä on mm. listattu eri keinoja kalastuskuolevuuden vähentämiseksi merialueillamme.

Huiturin vesialueita esitetään liitettäväksi Perämeren kansallispuistoon, jotta vesialueita olisi mahdollista käsitellä yhtenä kokonaisuutena alueiden käytön ja kalastuksen kannalta. Yhtenä esimerkkinä mainitaan kalastussääntöjen yhtenäistäminen. Kuitenkin jos Huiturin vesialueet liitetään kansallispuiston alueeseen, Huiturin vesialueille jää voimaan Rajajokisopimuksen mukaiset rajoitukset kalastukselle. Lisäksi alueen liittäminen kansallispuistoon heikentäisi Metsähallituksen mahdollisuutta säädellä kalastusta Huiturin vesialueilla, koska Perämeren kansallispuiston alueella kalastus on mahdollista kuten yleisvesillä ja Metsähallitus voi vaikuttaa alueen kalastukseen vain hakemalla ELY-keskukselta esimerkiksi alueellisia tai ajallisia rajoituksia. Nykytilassa Metsähallitus rajoittaa Huiturin vesialueen kalastusta mm. siten, ettei se myönnä ko. alueelle verkkolupia vapaa-ajankalastajille.

Luke katsoo, että sekä Huiturin vesialueella että nykyisen Perämeren kansallispuiston alueella tulisi kalastusta pystyä ohjaamaan ja sääntelemään siten, että se mahdollistaisi uhanalaisten (meriharjus, meritaimen ja vaellusiika) ja vaarantuneiden (karisiika ja lohi) kantojen elpymisen ja muiden kalalajien osalta niiden säilymisen elinvoimaisina. Lähtökohtana tulisi olla, että ainakaan toistaiseksi kalastusrajoitukset eivät muutosten myötä saisi millään osa-alueella lieventyä ja että varsinkin verkkokalastukselle olisi tarpeen yhtenevät varsin tiukat rajoitukset, kuten edellä on esitetty. Jotta säätely olisi tehokasta, pitäisi erilaiset rajoitukset pystyä kohdentamaan tietyille alueille, ajankohdille ja pyydystyypeille. Kalastuksen säätelyn suunnittelussa pitäisi myös varautua kehitysnäkymä, jossa vapakalastus ulkosaaristossa voimistuu nopeasti, jolla voisi olla haitallisia seurauksia meriharjukselle ja -taimenelle. Sallituilla pyydystyypeillä voidaan vaikuttaa siihen, että miten sivusaaliina tulleet rauhoitetut tai muuten kalastukselta kielletyt lajit voidaan vapauttaa pyydyksistä niitä vahingoittamatta. Yksi esimerkki on sallia tietyillä alueille tai tiettyinä

ajankohtina vain kiinteät pyydykset, kuten rysät ja katiskat, ja kieltää verkkopyynti.

2.3 Linnusto

Suunnittelualue sisältää useita linnuston kannalta merkittäviä pesimis- ja kerääntymisalueita, ja suunnitelman odotetaan vahvistavan alueen asemaa tärkeänä lintualueena ja turvaavan linnustolle merkittäviä elinympäristöjä. Luke katsoo, että linnuston nykytila on kuvattu asianmukaisesti. Suunnitelmassa on erityisesti painotettu erittäin tai äärimmäisen uhanalaisia lajeja (esimerkiksi pikkutiira, lapinsirri ja suokukko). Nykytilan kuvauksessa on myös tunnistettu linnustoa vaarantavia tekijöitä, kuten pesintöjä tuhoavat kesämyrskyt, rehevöityminen, vieraslajit ja ihmisen aiheuttamat häiriöt. Lukessa pohdimme, esiintyykö alueen pesimälinnustossa edelleen erittäin uhanalaista lapasotkaa, ja mikäli esiintyy, miten se tulisi huomioida suunnitelmassa. Myös runsaammat ja ei-uhanalaiset lajit (esimerkiksi punajalkaviklo), ovat tärkeässä asemassa saaristolinnustoa huomioitaessa.

Linnustoon liittyvät tavoitteet ovat varsin selkeästi määriteltyinä suunnitelmassa. Rantaniittyjen avoimuus on alueella esiintyvän herkän rantalinnuston kannalta erittäin tärkeää, joten umpeenkasvun ennaltaehkäisy ja umpeenkasvaneiden alueiden raivaamien ovat tärkeitä toimenpiteitä. Jääeroosion aktiivisesti ylläpitämiin rantaniittyihin, jotka ovat esimerkiksi lapinsirrin suosimaa elinympäristöä, ei ole välttämättä tarvetta tai syytä puuttua muilla toimenpiteillä (esimerkiksi laidunnuksella), elleivät niityt ole jo pensaikon valtaamia. Jos jääeroosiota prosessina pystyy edesauttamaan esimerkiksi esteitä poistamalla, tätä voi harkita. Laiduntaminen edesauttaa avointen rantaniittyjen ylläpitoa. Liian suuri laidunnuspaine voi kuitenkin olla haitaksi rantalinnustolle, sillä pesien tuhoutuminen (esimerkiksi karjan) tallomisen seurauksena on huomattava riski esimerkiksi pienimmillä kahlaajilla. Isommat ja äänekkäämmät kahlaajat, kuten töyhtöhyppä ja kuovi, saattavat onnistuneesti pitää laiduntajan loitolla omalta pesältään. Siellä missä laidunnusta tehdään, kannattaa tarkkaan pohtia eri osa-alueiden laiduntamisen kiertoa.

Luke toteaa, että yhteistyö Oulun yliopiston kahlaajatutkijoiden kanssa (Kari Koivula, Veli-Matti Pakanen ym.) olisi erittäin suotavaa rantalinnuston hoitotoimenpiteiden parhaan tuloksen kannalta, myös pienpetopoiston näkökulmasta. Heillä on erityisasiantuntemusta kohdelajiston elinympäristövaatimuksista, pesäpredaatiosta, talloutumisen riskistä, ja lajien ekologiasta yleisesti.

Seuranta ja inventoinnit auttavat tunnistamaan alueet, joilla tarvitaan erityistoimenpiteitä linnuston suojelemiseksi, ja seurantaa tarvitaan toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointiin. Saaristolinnuston pesälaskentaa tehdään tyypillisesti seurantatarkoituksessa kolmen vuoden kierrolla. Jos seuranta-aineistosta pyritetään myös arvioimaan toimenpiteiden vaikutuksia, tästä ei juuri voi tinkiä (suunnitelmassa 5–10 vuotta). Luke katsoo, että laskennat olisi syytä tehdä joka vuosi tai joka toinen vuosi. Monen lajin pesivien parien määrät vaihtelevat saarittain vuodesta toiseen, ja jos kaikki saaren pesät tuhoutuvat esimerkiksi yhtenä vuonna, yksi laskentavuosi saattaa antaa heikon kuvan kokonaiskuvasta. Pesälaskennalla voi olla häirintävaikutus, joten olisi hyvä harkita kumpi on tärkeämpää, vaikutusten häirinnän minimoiminen vai vaikutusten seuraaminen. Yhtenä vaihtoehtona on perustaa alueelle uusi veneellä tehtävä ja linnustolle vähemmän häiriöaltis saaristolintulaskentareitti

(osa BIODIVERSEA LIFE IP -hanketta; Luke koordinoi uutta laskentamenetelmän kehittämistä). Reittejä pyritään laskemaan vuosittain, joten menetelmällä saadaan tarpeeksi usein tietoa seurannan tarpeisiin laajalta alueelta ilman suurta häirintävaikutusta. Saarilla kannattaa myös tehdä pesälaskentoja, jotka antavat tarkempaa tietoa, mutta pesälaskentojen tiheään toistoon ei Luken mielestä ole tarvetta.

2.4 Hylkeet

Valtaosa (80 %) koko Itämeren norppakannasta elää Perämerellä. Norppaa uhkaa muuttuva ilmasto ja pitkäaikaisennusteet viittaavat siihen, että vain Perämerellä on todennäköisemmin jääpeitteisiä vuosia myös jatkossa. Perämeren rooli korostuu voimakkaasti erityisesti norpan elinympäristönä talvimerenkulun, tuulivoimarakentamisen ja muuttuvan ilmaston paineissa. Perämeri on merkittävä esiintymisalue myös hallille, erityisesti avovesiaikaan. Perämeren saarten Natura-alueen suojeluperusteisiin lukeutuvat myös hylkeet ja suunnittelualue sisältää hylkeiden kannalta kohteita, joilla on merkitystä levähdys- ja karvanvaihtopaikkoina, mutta saarien ja luotojen sekä 'rantajäiden' merkitys myös lisääntymispaikkoina tulee korostumaan heikkenevien jääolosuhteiden myötä.

Luke näkee hyvänä, että keskeisimmillä hyljeluodoilla säilytetään edelleen aikaisemmat liikkumis- ja metsästysrajoitukset. Suunnitelmassa sivutaan useasti "harmaahylkeiden että itämerennorppien aiheuttamia vahinkoja niin kalastukselle kuin kalalajeille/kannoille". Luke huomauttaa, että kalastukselle hylkeiden, erityisesti hallin, aiheuttamista vahingoista on näyttöä, mutta 'kalalajeille/kannoille aiheutuneista vahingoista' ei ole tutkimustietoa alueelta. Epäselväksi jää minkä laajuisen/tyyppisen hylkeiden poiston esim. kansallispuistossa arvioidaan vaikuttavan myönteisesti kalastukseen, kalakantoihin ja kalalajeihin. Luke toteaa, että hylkeiden poiston tulisi kohdistua pääosin haittaa aiheuttaviin yksilöihin (esim. pyydyksissä tai niiden välittömässä läheisyydessä olevat hylkeet), mikäli metsästystä kansallispuistossa perustellaan sillä, että se ko. lajit "aiheuttavat vaaraa turvallisuudelle tai merkittävää haittaa omaisuudelle".

3 Lausunnon tiivistelmä

Suunnittelualueen luonnonvarojen suojelu, hyödyntäminen sekä luonto-, virkistys- ja kulttuuriarvojen ylläpito sisältävät ristiriitoja. Luken mielestä HKS:ssa tulisi paneutua ristiriitoihin ja niiden vaihtoehtoihin ratkaisumalleihin. Siian ja muikun kutualueet, joilla on riski merellä toteutettavan teollisuusrakentamisen haittavaikutuksista, tulisi tunnistaa paremmin. Luke tuo esiin käynnissä olevat tutkimukset, jotka tuovat lisätietoa meriharjuksen ja meritaimenen esiintymisestä ja habitaatinkäytöstä HKS-alueella. Varsinkin meriharjuksen esiintymiseen liittyvää kartoitustyötä tulisi edelleen täydentää suunnitelman toteutuksessa. Yhteistyö Perämeren kaikkien kalastusviranomaisten kanssa on tärkeää kalastuksensäätelyn synkronoimiseksi osa-alueiden välillä. Meritaimenen lisäsuojeluksi (sivusaalisongelma) tulisi voimistaa erityisesti verkkokalastuksen säätelyä. Verkkopyynnin rajoittaminen matalissa vesissä keväisin ja syksyisin vähentäisi tehokkaimmin meritaimenen kalastuskuolevuutta. Sama säätely suojaisi myös meriharjusta. Huiturin vesialueella ja nykyisen Perämeren kansallispuiston alueella kalastusta tulisi ohjata siten, että se mahdollistaisi uhanalaisten ja vaarantuneiden kalalajien elpymisen ja muiden lajien osalta

niiden säilymisen elinvoimaisina. Kalastusrajoitukset eivät mahdollisten muutosten myötä saisi millään osa-alueella lieventyä ja että varsinkin verkkokalastukselle olisi tarpeen yhtenevät varsin tiukat rajoitukset.

Suunnittelualue sisältää useita linnuston kannalta merkittäviä pesimis- ja kerääntymisalueita, ja suunnitelman odotetaan tässä suhteessa vahvistavan alueen asemaa. Jääeroosion aktiivisesti ylläpitämiin rantaniittyihin ei ole tarvetta tai syytä puuttua muilla toimenpiteillä, elleivät niityt ole jo pensaikon valtaamia. Jos jääeroosiota pystyy edesauttamaan esimerkiksi esteitä poistamalla, tätä voi harkita. Laiduntaminen edesauttaa avointen rantaniittyjen ylläpitoa, mutta liian suuri laidunnuspaine voi olla haitaksi rantalinnustolle. Yhteistyö kahlaajatutkijoiden kanssa on suotavaa rantalinnuston hoitotoimenpiteiden, mutta myös pienpetopoiston näkökulmasta. Luke katsoo, että pesälaskennat olisi syytä tehdä joka vuosi tai joka toinen vuosi. Pesälaskennalla voi kuitenkin olla häirintävaikutus. Yhtenä vaihtoehtona on perustaa alueelle uusi veneellä tehtävä ja linnustolle vähemmän häiriöaltis saaristolintulaskentareitti, joka on laskentamenetelmänä parhaillaan kehitteillä.

Pitkäaikaisennusteiden mukaan vain Perämerellä on todennäköisesti jääpeitteisiä vuosia myös jatkossa. Perämeren rooli korostuu erityisesti norpan elinympäristönä talvimerenkulun, tuulivoimarakentamisen ja muuttuvan ilmaston paineissa. Luke näkee hyvänä, että keskeisimmillä hyljeluodoilla säilytetään aikaisemmat liikkumis- ja metsästysrajoitukset. Luke huomauttaa, että kalastukselle hylkeiden, erityisesti hallin, aiheuttamista vahingoista on näyttöä, mutta 'kalalajeille/kannoille aiheutuneista vahingoista' ei ole tutkimustietoa alueelta. Luke toteaa, että hylkeiden poiston tulisi kohdistua pääosin haittaa aiheuttaviin yksilöihin.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 30.01.2024 klo 17:53:23.

Lausunnon valmistelija(t):

Atso Romakkaniemi

Andreas Lindén, Lari Veneranta, Markus Piha, Mervi Kunnasranta, Ville Vähä, Tuomas Seimola

Liitteet:

Tiedoksi: